

Dış Göçler Sebebiyle Parçalanmış Aile Çocuklarının Değer Algılarının İncelenmesi*

Investigating Value Perceptions of Children Who are Separated from Their Parents due to Emigration

Adem ÖCAL¹, Erdal YILDIRIM²

¹Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara/TÜRKİYE, ocal@gazi.edu.tr

²Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Aksaray/TÜRKİYE, yldrm25.52@gmail.com

ÖZ

Bu çalışma, yurt dışına göç sebebiyle ebeveynlerinden ayrılmış çocukların değer algılarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini, Aksaray il merkezine bağlı köy ve kasabalarında ikamet eden ve dış göçler sebebiyle ebeveynlerinden en az birisinden ayrı yaşayan 11-15 yaş grubundaki öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken, olasılık dışı örnekleme türlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak, Aksaray ilinde yurt dışına işgücü göçü veren, 7 köy ve kasaba ortaokulu ve 122 öğrenci örnekleme dâhil edilmiştir. Araştırmada veriler, nitel ve nicel veri toplama araçlarının birlikte kullanıldığı karma yöntemle elde edilmiştir. Nicel veriler Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilen Portre Değerler Ölçeği, nitel veriler ise açık uçlu sorular ile elde edilmiştir. Nicel veriler SPSS 18.0 paket programı ile analiz edilirken, nitel veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin en fazla dindar olma, sağlıklı olma, iyilik yapma, anne-baba ve yaşlılara saygılı olma, düzenli olma ve doğayı koruma değerlerine önem verdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Parçalanmış aile, Schwartz, Değer yönelimleri, Göç, Sosyal bilgiler

ABSTRACT

This study aims to determine the perceived values of the children who are separated from their parents who emigrated from Aksaray city center or from its villages for various reasons. The participants were selected by using a non-random sampling technique which is purposeful sampling. The sample of this study included 122 middle school students (aged between 11-15) enrolled in seven different public middle schools. In this study, mixed design research methodology was used to analyze quantitative and qualitative data. The quantitative data were gathered by using the "Portrait Values Scale" (PVS) developed by Schwartz and his colleagues (2001), and qualitative data were gathered by having students write down their ideas as a

*Bu çalışma, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Doç. Dr. Adem ÖCAL danışmanlığında hazırlanan aynı adlı yüksek lisans tezinden üretilmiş ve çalışmanın bir kısmı Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda (USBES III)'te sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Çalışma, Aksaray Üniv. BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir (Proje no: 2013/63).

response to an open ended question. While the quantitative data were assessed with the Statistical Package for the Social Science (SPSS 18.0) software, the qualitative data were classified to content analysis according to Schwartz' value classification. The findings of this study showed that being religious, being healthy, doing a favor, being respectful to elders, being tidy, and preserving the nature were among the most frequent perceived values.

Keywords: *Separated families, Schwartz, Values tendency, Migration, Social studies*

GİRİŞ

Bireyin sosyalleşme sürecinde, üyesi olduğu topluma ait tutum, düşünce ve davranışları öğrendiği temel sosyal birim ailedir. Sosyal bir varlık olan insan ve onun değerleri sosyal bilimler alanında sürekli ilgi çekmiş konulardan biridir. Bu ilgi, birçok sosyal bilimcinin değerleri insan davranışlarını anlama ve açıklamada temel bir öneme sahip olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000). Değerler, toplumların var olmaları, devamlılıklarını sağlamaları ve birlik içinde işleyişlerini sürdürmeleri açısından önemlidir. Değerler, bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkar ve toplumsal bütünselliğin bir ögesini oluşturur. Bireyler, içinde yaşadıkları grubun, toplumun ve kültürün değerlerini genellikle benimseyerek, bunları muhakemede ve seçimlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha doğru, daha iyi, daha güzel, daha önemli, daha uygun ve daha adil gibi genel yargılara varma olanağını bulurlar.

Toplumun kültür ve medeniyet alanında yükselmesi çocukların eğitiminin niteliksel yapısına bağlıdır. Çocuğun iyi ahlaklı yetiştirilmesi anne ve babanın ortak vazifesidir (Aydın, 2006). Bireyler temel değerlerini aile vasıtasıyla öğrenirler. Çocukların mutlu ve sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri için, çocuklara kazandırılacak değerler bağlamında aile eğitiminin yeri inkâr edilemez. Aile, çocuğun beslenme, korunma ve diğer fiziksel gereksinimler ile sevgi ve güven gibi ihtiyaçların karşılandığı bir mekanizmadır. Aile, çocuk yetiştirme biçimleriyle ve tutumlarıyla çocuğun kişiliğinin oluşmasını büyük ölçüde etkilerken, aynı zamanda toplumun değerlerini çocuğa aktararak sosyalleşme sürecine de katkıda bulunur (Yavuzer, 1990).

Ailenin çocukların yetişmesinde etkili oldukları dikkate alındığında, çocukların iki ebeveynle birlikte yaşamalarının onların gelişimi için daha yararlı olduğu açıktır. Amato

(1993), iki ebeveynin aynı evde yaşadığı aile yapısında yetişen çocuğun, tek ebeveynle büyüyen çocuğa göre daha iyi bir ortamda yetişeceğini öne sürmektedir. Hem annenin hem de babanın çocuk için duygusal destek, pratik yardım, bilgi, rehberlik ve denetleme gibi görevleri vardır. Çocuğun evde her iki ebeveynle birlikte yaşamasının çocuğun paylaşma, uzlaşma ve anlaşma gibi sosyal yetenekleri öğrenmesine yardımcı olduğu ifade edilmekte, bu süreçte bir ebeveynin çocukla birlikte yaşamamasının çocuğun toplumsallaşmasında çeşitli sorunlara neden olacağı belirtilmektedir. Eşlerden birinin ya da her ikisinin ölümü, eşlerin geçimsizliğe bağlı boşanmaları ve farklı nedenlerle eşlerin ayrılması ailenin parçalanmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle ailenin parçalanması ölüm, boşanma ve ayrılma şeklinde üçe ayrılmaktadır.

Ailelerin parçalanma sebeplerinden birisi de iç ve dış göçlerdir. Göç olgusu, tarih boyunca toplumların ve bireylerin yaşamını ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal ve psikolojik olarak çok yönlü ve karmaşık bir şekilde etkilemiştir. Özellikle imkânların yeterli olmadığı yerlerde yaşayan bireyler, yurt içinde ya da yurt dışına göç etmek zorunda kalmışlardır. Ebeveynlerin işgücü amaçlı olarak başka yerlere göç etmesi, ailenin parçalanması ve aile bireylerinin birbirinden ayrı düşmesi ile sonuçlanabilmektedir.

Anne ya da babanın uzun zaman aileden ayrı kalması, aile içinde meydana gelen hastalıklar ve ölümler, kişilerin sosyal, duygusal durumlarına ve bireyler arası iletişime zarar vererek aile sağlığını olumsuz şekilde etkilemektedir. İstenmeyen durumların üst üste yaşanması, aile bütünlüğünün devamını sağlamayı imkânsız hale getirmekte ve ailede parçalanmalar yaşanmaktadır (Erürker, 2007).

İlköğretim çağındaki çocuklar genellikle duygularını gizleme eğilimi gösterebilirler. Aile içindeki parçalanma bu dönemdeki çocuklar için utanç verici bir eylem olarak düşünülür. Arkadaşları, öğretmenleri ve kısacası bütün çevre ile ilişkilerde bozulmalar ve akademik başarıda düşüşler görülebilir. İhtiyaçlarını gideren ebeveynle birlikte olmak isteyerek, böylelikle diğerinden kişisel olarak öç almış olduklarını düşünebilirler (Karakuş, 2003). Yapılan araştırmalar, parçalanmış aile olgusunun çocukta çeşitli sosyal sorunlara ve ruhsal travmalara, başka bir ifadeyle bazı uyum bozukluklarına,

sapkın ve suçlu davranışlara yönelmeye neden olduğunu göstermektedir (Özbay & Öztürk, 1992).

Aile içi parçalanmanın çocuklar üzerindeki etkileriyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda ailenin dağılmasının, yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da pek çok duygusal tepkiye yol açtığı görülmektedir. Çocuklar bu duyguyu ileriki yaşamlarında tekrar tekrar yaşayabilirler (Haavisto, 2004). Çocukların ailede parçalanma nedeniyle sıklıkla yaşadıkları duygular kısaca şunlardır: korku, üzüntü, öfke, suçluluk ve yalnızlık (Benedek, & Brown, 1997; Weyburne, 2000; Wolf, 1998; aktaran Uşaklı, 2013).

Değerler, her insanın yaşadığı çevre ve deneyimleriyle yakından ilgilidir. Anne- baba ve eğitimciler çocuklarına değer eğitimi ismi altında olmasa da temel değerlere yönelik eğitim vermektedirler. Ancak sistemli bir program içinde verilmediği için çocukta hangi temel değerlerin nasıl geliştiğini kestirmek zordur (Balat & Dağal, 2006). Değer eğitimi, her zaman eğitimin genel amaçları arasında yer almış olsa da, nasıl öğretileceği ve planlı olarak nasıl benimsetileceği noktasında sıkıntılar yaşanmış, az da olsa örtük bir şekilde formal eğitim içerisinde görülen bir alan olmuştur (Doğanay, 2006). Okullar temel nitelikleri gereği toplumun sahip olduğu kültürel mirası kuşaktan kuşağa aktarmada önemli rol üstlenirler.

Alanyazında farklı değer sınıflamalarının yapıldığı görülmektedir: Sosyal değerler, iklimsel değerler, iş değerleri, kişisel değerler vb. Bu sınıflandırmalar kuramcılar tarafından farklı şekillerde ayrıştırılabilmektedir. Değer sınıflamaları arasında, kişisel değer sistemlerinden olan Spranger değer sınıflaması, Rokeach'ın değer sınıflaması, Beck'in değer sınıflaması, Schwartz'ın temel kişisel değer sınıflaması, Allport, Vernon ve Lindzey'in değer sınıflaması ve Güngör'ün değer sınıflamasını saymak mümkündür. Spranger, bireyleri değerlerine göre kuramsal, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dinsel olmak üzere altı kümeye ayırmıştır (Akt. Özgüven, 1994). Rokeach (1979), değerleri amaç ve araç değerler olarak sınıflandırmıştır. Amaç değerler, yaşamın temel amacıyla ilgilidir. Rahat bir yaşam, mutluluk, eşitlik, toplumsal onay vb. Araç değerler ise, bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek davranış tarzlarıyla ilgilidir: hırslı, neşeli, bağımsız, sevecen vb. Beck (1987)'in değerlere yönelik çalışması, evrensel değerler seti

üzerine inşa edilir. Beck'e göre kesin ve mutlak olan değerler söz konusu değildir. Değerler hem araç hem de amaç görevi üstlenir. Güngör (1998) ise değerleri 7 alanda sınıflandırmıştır: estetik, ahlaki, teorik, iktisadi, dini, siyasi ve sosyal.

Schwartz (2004), değer tiplerini yatay ve dikey boyut olarak iki ana boyutta gruplandırmıştır. Yatay boyut, kendi içinde iki alt boyuta ayrılır: yeniliğe açıklık ve muhafazakâr yaklaşım. *Yeniliğe açıklık*, bireylerin düşünsel ve duygusal ilgilerini önceden tahmin edilemeyecek şekillerde izlemelerine olanak sağlayan değerlerden oluşur ve “özyönelim” ve “uyarım” değer gruplarını içerir. *Muhafazakâr yaklaşım* ise, “güvenlik”, “uyum” ve “geleneksellik” değer gruplarından oluşur ve bireylerin yakın oldukları şahıslarla, kurumlarla ve kültürlerle olan ilişkilerindeki devamlılık ve belirliliğinin sürmesine imkân tanıyan değerleri kapsar. Dikey boyutta ise, evrensellik ve iyilikseverlik değer tipleri *özdeşlik* alt boyutu, güç ve başarı ise *özgenişletim* alt boyutu altında isimlendirilmiştir (Schwartz, 1994). Schwartz, insanda var olan 10 temel değer grubu ve bunların içinde yer alan 56 değer ortaya koymuştur. Schwartz Değer Sınıflamasında yer alan değer grupları ve içerikleri aşağıda yer almaktadır:

1. Güç (*Power*): Sosyal statü ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerine hâkimiyet kurma (sosyal güç, otorite ve refah ve sosyal kabul)
2. Başarı (*Achievement*): Sosyal standartlara göre yeterliliği gösteren kişisel başarı (başarılı, hırslı, kabiliyetli, etkili) entelektüel ve öz saygısı olan
3. Hazcılık (*Hedonism*): Mutluluk ve hislere ait memnuniyet, haz (zevk, eğlenceli hayat)
4. Uyarılım (*Stimulation*): Heyecan, yenilik ve yasamdaki sorunlar
5. Öz yönelim (*Self-Direction*): Bağımsız düşünen ve kendi davranışını seçen, açıklayan kişi (özgürlük, bağımsız, meraklı, kendi amaçlarını belirleyen ve özsaygılı)
6. Evrensellik (*Universalism*): Bütün insanları ve doğayı korumak, insanları anlamak ve hoşgörülü olmak (açık fikirli, bilgelik, sosyal adalet, eşitlik, dünya barısı, dünya güzelliği, doğa ile bütünleşme, çevreyi koruma)
7. İyilikseverlik (*Benevolence*): Yakın olan insanların refahını arttırmak ve korumak (yardımsever, dürüst, merhametli, vefalı ve sorumlu)

8. Geleneksellik (*Tradition*): Geleneksel kültür ya da dinin bireylere sunduğu gelenekler ve düşüncelerin kabul edilmesi, saygı duyulması ve itaat edilmesi (alçak gönüllü, dindar, samimi, geleneklerine saygı, kaderine razı olmak)
9. Uyum (*Conformity*): Başkalarına zarar verebilecek davranış ve etkilerden veya sosyal beklentilerin, normların ihlal edilmesinden kaçınmak (nezaket, itaatkâr, kendi kendini disipline eden, yaşlılara ve büyüklere saygı)
10. Güvenlik (*Security*): Toplumun, ilişkilerin ve kişiliğin güvenliği, uyumluluğu ve kararlılığı (aile güvenliği, ulusal güvenlik, sosyal güven)

Göçler sebebiyle ailenin parçalanmasının, çocukların değer sistemleri üzerinde etkili olabileceği ve çocukların dünyaya bakış açılarını etkileyebileceği varsayımı ile bu çalışma planlanmıştır. Çalışmanın amacı, yurt dışına göç sebebiyle ebeveynlerinden ayrılmış 11-15 yaş grubundaki öğrencilerin değer algılarını tespit etmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Dış göç sebebiyle ebeveynlerinden ayrılmış 11-15 yaş grubundaki öğrencilerin değer algıları nasıldır?
2. Dış göç sebebiyle ebeveynlerinden ayrılmış 11-15 yaş grubundaki öğrencilerin değer algıları;
 - a. Cinsiyet özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - b. Yaş özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - c. Sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - d. Anne-baba öğrenim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
 - e. Anne-baba mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Dış göç sebebiyle ebeveynlerinden ayrı düşen öğrencilerin kendilerine örnek aldıkları kişilerin özellikleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma betimsel tarama yönteminde desenlenmiştir. Betimsel taramada araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2010). Çalışmada veriler, nitel ve nicel veri toplama araçlarının

birlikte kullanıldığı karma yöntemle elde edilmiştir. Balcı (2010), sosyal bilimlerde amaçlı olarak iki ya da daha fazla analiz veya veri toplama yolunun aynı araştırmada kullanılmasını karma yöntem yaklaşımı olarak tanımlamaktadır. Nicel yöntem, fazla sayıda katılımcıya ulaşma imkânı verirken, nitel yöntemler araştırma konusunun daha derinlemesine incelenmesini sağlar.

Araştırmanın nicel boyutunda, veriler survey tekniği ile elde edilmiştir. Dış göçler sebebiyle parçalanmış aile çocuklarının değer algılarını belirlemek için, Schwartz'ın Portre Değerler Ölçeği örneklem grubuna uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise, öğrencilerin kendilerine örnek aldıkları insanların özelliklerini belirlemek için görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla öğrencilere bir adet açık uçlu soru yöneltilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Aksaray ilinde, dış göçler sebebiyle parçalanmış ailelere mensup 11-15 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, evrenden seçilen, Aksaray il merkezine bağlı köy ve kasabalarında ikamet eden ve dış göçler sebebiyle ebeveynlerinden en az birisinden ayrı yaşayan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken, olasılık dışı örnekleme türlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklemede araştırmacı araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır (Balcı, 2010). Bu çalışmanın amacına uygun olarak, Aksaray ilinde yurt dışına işgücü göçü veren köy ve kasabalardan 7 ortaokul ve 122 öğrenci örnekleme dâhil edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışmanın Örneklemini Oluşturan Okullar ve Öğrenci Sayıları

<i>Okul Adı</i>	<i>Öğrenci Sayısı</i>
Yuva Karapınarlar Ortaokulu	20
Helvadere Atatürk Ortaokulu	30
Akin Ortaokulu	5
Kalebalta Ortaokulu	17
Çekiçler Ortaokulu	20
Karaören Ortaokulu	20
Kargın Şehit Cumali Çağlar Ortaokulu	10

Çalışmaya dâhil edilen öğrencilerin demografik özellikleri incelendiğinde (Tablo 2), öğrencilerin %51,6'sının kız ve %48,4'ünün erkek olduğu görülür. Öğrencilerin %17,2'si beşinci sınıf, %26,2'si altıncı sınıf, %24,6'sı yedinci sınıf ve %32'si de sekizinci sınıfa devam etmektedirler. Öğrencilerin %16,4'ü 10-11 yaşında, %58,2'si 12-13 yaşında ve %25,4'ü ise 14 yaşından büyüktür. Örneklemdeki çocukların ebeveynlerinin öğrenim durumlarına bakıldığında, öğrencilerin babalarının %1,6'sının okuryazar olmadığı, %11,5'inin okuryazar, %61,5'inin ilkökul mezunu, %13,9'unun ortaokul mezunu ve %11,5'inin ise lise mezunu olduğu görülmüştür. Anne öğrenim durumuna bakıldığında, öğrencilerin %8,2'sinin annesinin okuryazar olmadığı, %10,7'sinin okuryazar, %67,2'sinin ilkökul mezunu, %10,7'sinin ortaokul mezunu, %2,5'inin lise mezunu, %0,8'inin ise üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Örneklem Grubundaki Öğrencilerin Demografik Özellikleri

		F	%
Cinsiyet	Kız	63	51.6
	Erkek	59	48.4
Yaş	10-11	20	16.4
	12-13	71	58.2
	14+	31	25.4
Sınıf Düzeyi	5	21	17.2
	6	32	26.2
	7	30	24.6
	8	39	32.0
Anne Öğrenim Durumu	Okuryazar Değil	10	8.2
	Okuryazar	13	10.7
	İlkokul	82	67.2
	Ortaokul	13	10.7

	Lise	3	2.5
	Üniversite	1	.8
	Okuryazar Değil	2	1.6
Baba Öğrenim Durumu	Okuryazar	14	11.5
	İlkokul	75	61.5
	Ortaokul	17	13.9
	Lise	14	11.5
Anne Meslek	Ev Hanımı	119	97.5
	Çiftçi	1	.8
	Esnaf	1	.8
	Memur	1	.8
Baba Meslek	İşçi	46	37.7
	Serbest Meslek	43	35.2
	Çiftçi	15	12.3
	Memur	2	1.6
	Esnaf	5	4.1
	Diğer	11	9.0
	Toplam	122	100

Ebeveynlerin meslek özelliklerine bakıldığında, öğrencilerin babalarının %37,7'sinin işçi, %35,2'sinin serbest meslek, %12,3'ünün çiftçi, %1,6'sının memur, %4,1'inin esnaf ve %9'unun ise diğer meslek grubundan olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin annelerinin meslek özelliklerine bakıldığında ise, %97,5'inin annesinin ev hanımı olduğu görülmüştür. Bununla beraber bir annenin çiftçi, bir annenin memur, bir annenin ise esnaf olduğu tespit edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama sürecinde, ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama araçları, okul idarecilerinin belirlemiş oldukları uygun zamanlarda ve dersliklerde uygulanmıştır. Çalışmada, nicel veriler Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilen ve Demirutku (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan "Portre Değerler Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Portre Değerler Ölçeği ile birlikte öğrencilere kişisel bilgi formu da sunulmuştur.

Portre Değerler Ölçeği (PDÖ): Ölçek, her biri iki cümleden oluşan 40 maddeden ibarettir. Her maddede on değer tipinden biriyle ilişkili hedefler ve istekler kurgusal bir şekilde birleştirilmiş ve kısa sözel bir portre tasarlanmıştır. Ölçek, kısa portresi çizilen karakterlerin bireylere benzeme durumlarına dayanır. Seçenekler 1-6 arası puanlanmıştır: “bana çok benziyor (6)”, “bana benziyor (5)”, “bana az benziyor (4)”, “bana çok az benziyor (3)”, “bana benzemiyor (2)”, “bana hiç benzemiyor (1)”.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form, araştırmanın sosyo-demografik değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formda öğrencilerin sınıf, yaş, cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba meslek durumuna ilişkin sorular yer almaktadır. Bu çalışmada, nitel veriler, öğrencilere yöneltilen “Çevrenizdeki insanlarda hangi tür özelliklerin olmasını istersiniz?” şeklinde açık uçlu bir soru ile elde edilmiştir. Bu soru kalıbı, Yiğittir ve Öcal (2010) tarafından bir çalışmada ilköğretim öğrencilerinin değer yargılarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

Veri Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler, kullanılan veri toplama tekniklerine uygun olarak analiz edilmiştir. Nicel veriler, SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle PDÖ maddelerine verilen cevaplara ilişkin betimsel istatistikler incelenmiştir. Betimsel istatistiklerden elde edilen veriler Schwartz Değer Sınıflamasındaki değer grupları, alt ve ana değer boyutlarına göre yorumlanmıştır.

PDÖ toplam puanları ile değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için ise istatistiksel analizler yapılmıştır. Bu amaçla, cinsiyet ile PDÖ toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için bağımsız örneklem t-testi; öğrencilerin yaş, sınıf, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba meslek durumu ile PDÖ toplam puanları arasındaki ilişki için ise tek yönlü varyans analizi tekniği uygulanmıştır.

Çalışmadan elde edilen nicel verilerin hangi yöntemlerle analiz edileceği belirlenmeden önce, PDÖ’den her bir öğrencinin aldığı puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaçla, 125 öğrenciye ait veri seti küçükten büyüğe sıralanmış ve kutu-çizgi grafiği oluşturulmuştur. Bu işlem sonucunda, 3 öğrenciye ait

veri gerçekçi olmadığı gerekçesi ile tasnif dışı bırakılmıştır. Geri kalan 122 öğrenciye ait verinin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Dağılımın normal olması sebebiyle, bu verilerle parametrik analizlerin yapılabileceğine karar verilmiştir.

Çalışmanın nitel verileri ise içerik analizi tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel 2008). Görüşmelerden elde edilen veriler, Swartz'ın değer sınıflamasına göre kategorilere ayrılmıştır. Sonuçlar frekans ve yüzde puanlarına göre değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, çalışmaya katılan öğrencilerin Portre Değerler Ölçeğine vermiş oldukları cevaplara ilişkin yüzde/frekans sonuçları ve toplam puanlarla çalışmanın değişkenleri arasındaki istatistiki analizlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Daha sonra ise nitel verilerin değerlendirilmesinden elde edilen bulgular sunulmuştur.

Nitel Bulgular

Bu çalışmada öncelikli olarak verilere ilişkin betimsel istatistikler incelenmiştir (Ek 1). Portre Değerler Ölçeğindeki (PDÖ) maddelerin puan ortalamaları 2.64-5.46 arasında gerçekleşmiştir. Öğrencilerin kendileri ile en fazla özdeşlendikleri maddenin “dini inanç benim için önemlidir...” olduğu görülmüştür ($\bar{X}=5.46$). Öğrencilerin büyük bir kısmı dini inancın ve gereksinimlerin kendileri için çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, “hastalıktan kaçınmak ve sağlıklı olmak ($\bar{X}=5.37$)”, “yardımsever olma ($\bar{X}=5.34$)”, “sosyal düzenin korunması ($\bar{X}=5.34$)”, “düzenli ve temiz olma ($\bar{X}=5.29$)” ve “çevreyi ve doğayı güzelleştirme-koruma ($\bar{X}=5.23$)” değerleri de öğrenciler tarafından önemli görülmüştür.

Öğrencilerin en az benimsedikleri madde ise “Benim için zengin olmak önemlidir. Çok param ve pahalı şeylerim olsun isterim” ($\bar{X}=2.64$) olduğu belirlenmiştir (Ek 1; Tablo 3). Öğrencilerin büyük bir kısmı para ve pahalı şeylere sahip olmayı önemsemediklerini

ifade etmişlerdir. Ayrıca, “hayattan zevk alma ve şımartılmaktan hoşlanma ($\bar{X} = 3.27$)” ifadeleri öğrencilerin kendileriyle en az benzerlik kurduğu maddelerdendir. “Risk almaktan hoşlanma ($\bar{X} = 3.30$)”, “işin başında olmak ve insanların ne yapacaklarını söylemek ($\bar{X} = 3.34$)”, “her zaman kararları veren kişi olma ($\bar{X} = 3.53$)” ve “yaptığı işler hakkında kendi başına karar verme ($\bar{X} = 3.91$)” ifadeleri de öğrencilerin kendileriyle daha az özdeşleştirdikleri maddelerdir. Öğrenciler bu maddelerle risk alma, girişimci olma, bağımsız hareket etme ve lider olma davranışlarına ilişkin bazı çekincelerinin olduğunu belirtmişlerdir.

PDÖ’ndeki maddelerin ortalama puanları kullanılarak, ilgili maddelere ilişkin değer grup puanları ile boyut ve alt boyut puanları hesaplanmıştır (Tablo 3). Tablodaki yüksek puan ortalamaları, öğrencilerin kendileri ile en fazla özdeşleştirdikleri; düşük puan ortalamaları ise, öğrencilerin kendileri ile daha az özdeşleştirdikleri değer gruplarını boyutlarını göstermektedir.

Öğrencilerin “yatay” boyut puan ortalaması ($\bar{X} = 4,67$), “dikey” boyut ortalamasından ($\bar{X} = 4,46$) daha yüksektir. Yatay boyuttaki Muhafazakarlık alt boyutu puan ortalamasının ($\bar{X} = 4,88$), Yeniliğe açıklık alt boyutu puan ortalamasından ($\bar{X} = 4,46$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Dikey boyutta ise, “özaşkınlık” alt boyutu puan ortalaması ($\bar{X} = 4,85$) “özgenişletim” alt boyutu puan ortalamasından ($\bar{X} = 4,06$) daha yüksektir (Tablo 3).

Bu çalışmada öğrencilerin en fazla kendileri ile özdeşleştirdikleri değer gruplarının Muhafazakarlık alt boyutundaki *Güvenlik* değer grubu ($\bar{X} = 5,22$) olduğu tespit edilmiştir. Muhafazakarlık alt boyutunda yüksek puan ortalamasına sahip bir diğer değer grubu ise *uyumdur* ($\bar{X} = 4,86$). *Geleneksellik* değer grubu ortalaması ise Muhafazakarlık alt boyutunun en düşük ortalamasına sahiptir ($\bar{X} = 4,56$). Öğrencilerin kendileri ile en fazla özdeşleştirdikleri bir diğer değer alt boyutu ise Özaşkınlık ($\bar{X} = 4,85$). Bu alt boyutta yer alan *Evensellik* ($\bar{X} = 4,89$) ve *İyilikseverlik* ($\bar{X} = 4,81$) değer gruplarının puan ortalamaları da yüksek gerçekleşmiştir.

PDÖ’ne göre, öğrencilerin kendilerine en az benzediklerini düşündükleri alt boyut Özgenişletim ($\bar{X} = 4,06$) olmuştur. Bu çalışmada dış göçler sebebi ile parçalanmış aile

çocuklarının kendileri ile en az özdeşleştirdikleri değer grubunun Özgenişletim alt boyutundaki *Güç* ($\bar{X}=3,17$) olduğu belirlenmiştir. *Haz* değer grubu puan ortalaması ($\bar{X}=4,33$), bu değer grubunun öğrenciler tarafından daha az benimsendiğini göstermektedir.

Tablo 3 ve Ek 1 incelendiğinde, “hayattan zevk almak” ifadesinin ölçekte farklı değer ifadelerinde farklı anlamlarda kullanıldığı görülür. Madde 37’nin puan ortalaması Madde 26’dan daha yüksek gerçekleşmiştir. Öğrenciler *iyi zaman geçirmek için hayattan zevk almayı, kendini şımartmak için hayattan zevk almaktan* daha fazla önemsemektedirler.

Tablo 3. PDÖ’ndeki Maddelerin Ortalama Puanları İle Değer Gruplarına, Değer Alt Boyutlarına ve Değer Boyutlarına Göre Tasnifi

<i>Madde No</i>	\bar{X}	<i>Değer Grup ort.</i>	<i>Değer Grubu</i>	<i>Alt boyut ort.</i>	<i>Alt Boyut</i>	<i>Ana boyut ort.</i>	<i>Ana Boyut</i>
2	2.64						
17	3.34						
39	3.53	3.17	Güç				
4	4.59						
13	5.02						
24	4.11	4.69	Başarı	4.06	Özgenişletim		
32	5.03						
10	4.55						
26	3.27	4.33	Yaşamdan haz alma				
37	5.18					4.46	Dikey
3	4.93						
8	4.89						
19	5.29						
23	4.86	4.89	Evrensellik				
29	4.50						
40	4.87			4.85	Özaşkınlık		
12	5.34						
18	4.79						
27	4.84	4.81	İyilikseverlik				
33	4.27						
9	4.39	4.56	Geleneksellik	4.88	Muhafazakârlık	4.67	Yatay

20	5.46		
25	4.52		
38	3.86		
7	4.73		
16	4.86		
28	5.01	4.86	Uyum
36	4.84		
5	5.09		
14	5.00		
21	5.29	5.22	Güvenlik
31	5.37		
35	5.34		
6	4.66		
15	3.30	4.32	Uyarılım
30	5.00		
1	5.02		
11	3.91		
22	4.66	4.60	Özyönelim
34	4.82		

4.46 Yeniliğe açıklık

PDÖ'nden elde edilen toplam puanlar ile değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, *Güç*, *Evrensellik*, *İyilikseverlik*, *Güvenlik* ve *Uyum* değer grupları ortalama puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. *Güç* değer grubunda erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X}=10.30$) kız öğrencilerden ($\bar{X}= 8.77$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. *Evrensellik*, *İyilikseverlik*, *Uyum* ve *Güvenlik* değer gruplarında ise, kız öğrencilerin daha yüksek aritmetik ortalamalara sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 4). T-testi sonucuna göre, cinsiyet değişkeni ile *Geleneksellik*, *Özyönelim*, *Uyarılım*, *Haz* ve *Başarı* değer grupları puan ortalamaları ve *toplam puanlar* arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkeni ile Evrensellik, İyilikseverlik, Güç, Uyum ve Güvenlik Değer Grubu Ortalama Puanları Arasındaki Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
Evrensellik	Kız	63	30.68	4.52	108.80	2.90	.005*
	Erkek	59	27.91	5.89			
İyilikseverlik	Kız	63	20.04	3.99	120	2.17	.032*
	Erkek	59	18.35	4.62			
Güç	Kız	63	8.77	4.03	120	-2.13	.035*
	Erkek	59	10.30	3.85			
Uyum	Kız	63	20.23	3.75	120	2.27	.025*
	Erkek	59	18.57	4.32			
Güvenlik	Kız	63	26.96	3.51	110.11	2.50	.014*
	Erkek	59	25.13	4.47			

Örneklem grubu farklı sınıf düzeylerindeki (5, 6, 7, 8) öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile PDÖ toplam ve değer grupları puanları arasında anlamlı ilişki olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile PDÖ'den elde edilen toplam ve değer grupları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş aralıkları (10-11, 12-13, 14+) ile PDÖ'den elde edilen puanlar arasındaki ilişki durumunu belirlemek için tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucuna göre, PDÖ toplam ve değer grubu ortalama puanları ile yaş değişkeni arasında, Haz değer grubu hariç, anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 5. PDÖ Toplam Puanları ile Yaş Değişkeni Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Farkın kaynağı</i>
Gruplararası	108.143	2	54.071	4.590	.012*	12-13 yaş ile 14 + yaş
Haz Grupları içi	1401.857	119	11.780			
Toplam	1510.000	121				

Gruplar için hesaplanan F değerine göre ($F = 4.59$; $p > .05$), sadece Haz değer grubu ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan Scheffe testine göre, 12-13 yaş

aralığındaki öğrencilerin puanları ile 14 yaşında ve daha büyük öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 14 yaş ve daha büyük öğrencilerin “Haz” değer grubuna ilişkin aritmetik puan ortalamaları ($\bar{X}=14.48$), 12-13 yaş aralığındaki öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}=12.27$) daha yüksek gerçekleşmiştir (Tablo 5).

Baba öğrenim durumu ile PDÖ toplam ve değer grupları aritmetik puanları arasında ilişki durumunu belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, baba öğrenim durumu ile PDÖ toplam ve değer grupları puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p > .05$).

Anne öğrenim durumu değişkeninde, birimler arasında niceliksel olarak farkın büyük olması ve annesi ilkökul mezunu olanlar hariç ($N= 82$), diğer değişkenlerin analiz için yeterli sayıya ulaşamamaları nedeniyle (Tablo 2), anne öğrenim durumu değişkenine ilişkin istatistiksel analiz yapılamamıştır. Aynı durum anne meslek durumu değişkeni için de söz konusudur. Annesi ev hanımı olan öğrenciler hariç (119), diğer meslek gruplarından olanların analiz için yeterli sayıya ulaşamaması nedeniyle (Tablo 2), istatistiksel analiz yapılamamıştır.

Öğrencilerin baba meslek durumu ile PDÖ toplam puanları ve değer grupları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Ancak, analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin baba meslek durumu ile PDÖ toplam ve değer grupları puanları arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir ($p > .05$).

Nitel bulgular

Dış göçler sebebiyle parçalanmış aile çocuklarının değer algılarını belirlemek için yapılan bu çalışmada, öğrencilerden çevrelerindeki insanlarda bulunmasını istedikleri özellikleri yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Öğrenciler, görüşme formlarında 34 değer ifadesinden bahsetmişlerdir. Değer ifadeleri Schwartz’ın değer sınıflamasındaki değerlerle karşılaştırılmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Öğrencilerin Çevrelerindeki İnsanlarda Görmek İstedikleri Değerler İle Schwartz'ın Değer Sınıflamasındaki Değerlerin Karşılaştırılması

<i>Alt boyut</i>	<i>Değer grubu</i>	<i>Grup değerleri</i>	<i>Öğrencilerin tercih ettiği değerler</i>	<i>f*</i>
Özgenişletim	Güç	Sosyal Güç	-	
		Otorite	-	
		Zenginlik	Zenginlik	4
		Prestiji Koruma	-	
		Sosyal Tanınma	-	
	Başarı	Başarılı	Başarılı	4
		Yetkin	Meslek Sahibi Olma	2
		Hırslı	Çalışkanlık	8
		Etkili	-	
		Akıllı	-	
Özaşkınlık	Haz	Haysiyet	-	
		Haz	-	
	Evrensellik	Hayattan Zevk Alma	Eğlenceli Bir Yaşam	6
		Hoşgörülü	Hoşgörülü	26
		Doğayla Bütünleşme	Doğayla bütünleşme	24
		Çevreyi Koruma	Çevreyi koruma	22
		Dünya Barışı	Barışçıl	18
		Eşitlik	Eşitlik	12
		Sosyal Adalet	Adalet	10
		Erdemli olmak	Ahlak	9
Güzel Bir Dünya		Güzel Bir Hayat	6	
İç Huzuru		Mutluluk	3	
Muhafazakârlık	Geleneksellik	Bilgelik	Fikir Alışverişinde Bulunma	3
		Açık fikirli olmak	-	
		Dürüst	Dürüst ve güvenilir	36
		Yardımsaver	Yardımsaver ve paylaşımcılık	30
		Hakiki sevgi	Sevgi	29
		Sorumlu	Duyarlılık	3
		Vefakâr (sadık)	-	
		Gerçek arkadaşlık	-	
		Bağışlayıcı	-	
		İlmli olmak	Uyumlu olmak	15

	Dindarlık	Dindarlık	3
	Alçakgönüllülük	Alçakgönüllülük	1
	Başına gelenleri kabullenme	-	
	Geleneklere Saygı	-	
	Dünyevi işlerden el ayak çekmek	-	
	Ebeveynlere ve yaşlılara saygı	Büyüklere saygı	53
	Öz Disiplin (kendini denetleyebilme)	Tertipli Olma	11
	Temizlik	Temizlik	10
	İtaatkar	-	
	Nezaket	Nezaket	8
	Aile Birliği	Aile Birliği	5
	Sağlık	Sağlık	3
	Sosyal Düzen	Kurallara Uyum	1
	Karşılıklı İyilik	-	
	Ulusal Güvenlik	-	
	Aidiyet Hissi	-	
	Cesaret	-	
	Değişken bir yaşam	-	
	Heyecanlı bir yaşam	-	
	Yaratıcılık	-	
	Meraklı	-	
	Özgürlük	-	
	Bağımsızlık	-	
	Kendi Amaçlarını Seçme	-	
	Kendine saygı duyma	-	
		Sevecenlik	8
		İyimserlik	20
		Kin Tutmama	8
		Anlayışlı	29
		Sakin Olma	2

*Bir öğrenci birden fazla değer ifade edebilmiştir.

Öğrenciler, çevrelerindeki insanlarda bulunmasını arzu ettikleri özelliklere ilişkin olarak, *büyüklere saygı* ($f=53$) değeri en yüksek frekansa sahiptir. Frekans değerinin yüksek gerçekleşmesi, öğrencilerin büyüklere saygı değerini çok fazla önemsediklerini göstermektedir. Öğrencilerin çevrelerindeki insanlarda görmek istedikleri diğer değerler ise, *dürüst ve güvenilir olma* ($f=36$), *yardımsızlık ve paylaşımcı olma* ($f=30$) ve *sevgidir* ($f=29$).

Bu çalışmada öne çıkan bulgulardan birisi, Evrensellik değer grubundaki değerlerin, genel olarak, öğrenciler tarafından önemsenmiş olmasıdır. Bu grupta yer alan *hoşgörülü olma* ($f=26$), *doğayla bütünleşme* ($f=24$), *çevreyi koruma* ($f=22$), *dünya barışı* ($f=18$), *eşitlik* ($f=12$), *adalet* ($f=10$) ve *ahlak* ($f=9$) değerleri bu bakımdan önemlidir. Geleneksellik değer grubundaki *uyumlu olmak* ($f=15$); Uyum değer grubundaki *tertipli olmak* ($f=11$) ve *temizlik* ($f=10$) değerleri de öğrencilerin çevrelerindeki insanlarda görmek istedikleri değerlerdendir.

Dış göçler sebebiyle parçalanmış aile çocuklarının çevrelerindeki insanlarda görmek istedikleri özellikler sıralamasında *kurallara uyma* ($f=1$), *alçakgönüllü olma* ($f=1$), *meslek sahibi olma* ($f=2$), *sağlık* ($f=3$), *duyarlılık* ($f=3$), *dindarlık* ($f=3$) ve *mutluluk* ($f=3$) değerleri ise en düşük frekansa sahiptirler.

Bu çalışmada öğrenciler yaşadıkları toplumdaki insanlarda, Schwartz değer sınıflamasında yer almamakla beraber, *anlayışlı olmak* ($f=29$) *iyimserlik* ($f=20$), *sevecenlik* ($f=8$), *kin tutmama* ($f=8$) ve *sakin olma* ($f=2$) değerini de görmek istediklerini belirtmişlerdir.

TARTIŞMA

Aksaray yurt dışına işgücü göçüne maruz kalmış Türkiye'deki önemli yerleşim birimlerinden birisidir. Yurt dışına çalışmak amacıyla giden aile fertleri, bazen aileleri ile birlikte, bazı durumlarda ise aile fertlerini memleketlerinde bırakarak göç etmişlerdir. Aile fertlerinin birbirinden ayrı kalmaları, zamanla parçalanmış aile olgusunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma, dış göçler sebebiyle parçalanmış ailelere

mensup, 11-15 yaş grubundaki çocukların değer algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada iki tür veri toplama aracı kullanılmıştır. Nicel veriler Schwartz'ın Portre Değerler Ölçeğiyle, nitel veriler ise bir adet açık uçlu soru ile elde edilmiştir. PDÖ'ndeki maddelerden “*dini inanç benim için önemlidir...*”, “*Hastalıktan kaçınmak ve sağlıklı olmak*”, “*Sosyal düzenin korunması*”, “*Yardımsaver olma*”, “*Temiz olma*” ve “*Doğayı ve çevreyi koruma ve güzelleştirme*” öğrenciler tarafından en fazla benimsenen değerler olarak ifade edilmiştir. En az benimsenen ifadeler ise, “*Benim için zengin olmak önemlidir, çok param ve pahalı şeylerim olsun isterim*”, “*Hayattan zevk almak ve şımartılmaktan hoşlanma*”, “*Risk almak ve sorumlu davranmak*” değerleridir.

Öğrencilerin kendileri ile en fazla özdeşleştirdikleri değer grupları *Güvenlik* ($\bar{X}=5,22$), *Evrensellik* ($\bar{X}=4,89$), *Uyum* ($\bar{X}=4,86$) ve *İyilikseverlik* ($\bar{X}=4,81$) olarak gerçekleşmiştir. Öğrencilerin en az önem verdikleri değer gruplarının ise *Güç* ($\bar{X}=3,17$), *Haz* ($\bar{X}=4,33$) ve *Uyarılımdır* ($\bar{X}=4,32$). Prince Gibson ve Schwartz (1998), kadınların ve erkeklerin değer yapıları, değerlere yüklenen anlamlar, değer önceliklerini etkileyen özelliklerle ilgili çalışmalarında, her iki cinsiyetin de *güvenlik*, *evrensellik* ve *iyilikseverlik* değerlerinin daha önemli olduğunu; *güç*, *gelenek* ve *uyarılım* değerlerinin ise daha az önemli bulduklarını belirtmişlerdir. Prince Gibson ve Schwartz (1998)'in bulguları çalışmamızın bulguları ile örtüşmektedir. *Güç* ve *uyarılım* her iki çalışmada da en düşük puana sahip değer grubu olurken, Schwartz'ın çalışmasında *geleneksellik*, bu araştırmada ise *Haz* diğer düşük ortalamaya sahip değer grubu olarak ortaya çıkmıştır.

Memiş ve Gedik (2010), sınıf öğretmenlerinin değer yönelimlerine yönelik yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin en çok *evrensellik* değer grubuna; daha sonra ise sırasıyla, *güvenlik*, *öz-yönelim*, *yardımsaverlik*, *uyum*, *geleneksellik*, *haz*, *başarı* ve *uyarılım* değerler gruplarına önem verdiklerini tespit etmişlerdir. En az önem verilen değerlerin ise sosyal güç ve otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki statüsünü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek gibi ifadelerle açıklanan *güç* değerine önem vermektedir. Memiş ve Gedik (2010)'in bulgularına göre, yetişkinlikle birlikte,

güvenlikten evrenselliğe, uyumdan özyönelime bir değişim olduğu gözlenmiştir. Ancak, güç değer grubu her iki çalışmada da en düşük puanlara sahiptir.

Bu çalışmada, cinsiyet değişkeni ile *Güç, Evrensellik, Yardımseverlik, Güvenlik* ve *Uyma* değer grupları puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. *Güç* değer grubunda erkek öğrencilerin puan ortalamalarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu; *Evrensellik, Yardımseverlik, Uyma* ve *Güvenlik* değer gruplarında ise, kız öğrencilerin daha yüksek ortalama puanlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni ile *Geleneksellik, Özyönelim, Uyarılım, Haz* ve *Başarı* değer grubu puan ortalamaları arasında ise anlamlı farklılık bulunamamıştır. Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı (2008), öğretmen adayları ile gerçekleştirilen araştırmalarında, *evrensellik* ve *özyönelim* değer gruplarında erkekleri; *güç* değer grubunda ise kadın öğretmen adayları lehine farklılık olduğunu tespit etmişlerdir. Dilmaç ve arkadaşlarının (2008) bulguları ile bu çalışma bulguları, *Evrensellik* değer grubunda birbiri ile örtüşürken; *Güç* değer grubunda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmada cinsiyetle *Özyönelim* arasında ilişki tespit edilememişken, Dilmaç ve arkadaşlarının (2008) *Özyönelim* değer grubunda erkekler lehine anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Akbaş (2004) sekizinci sınıf, Gömleksiz (2004) lise öğrencileri ile yaptıkları araştırmalarında, eşitlikten yana olmak, toplumsal adaleti gözetmek, tüm insanların ve doğanın iyiliğini istemek gibi alt ifadelere sahip olan *geleneksellik* değer grubunda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla önem verdiklerini ifade etmiştir. Ancak, bizim çalışmamızda *geleneksellik* değer grubu ile cinsiyet arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Yapıcı ve Zengin (2003), kız ve erkek üniversite öğrencilerinin değer sıralamalarında birtakım farklılıklar olsa da, cinsiyetin değer sıralamasında etkili bir faktör olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğrencilerin sınıf düzeyleri (5,6,7,8) ile toplam puanlar ve değer grupları arasında ilişki bulunamamıştır. Ancak, öğrencilerin yaş özellikleri (10-11,12-13,14+) ile *haz* değer grubu boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. 14 yaşında ve daha büyük çocukların *haz* değer grubu ortalama puanları 12-13 yaş aralığındaki çocuklardan daha yüksek gerçekleşmiştir. Ergenlikle birlikte çocukların değerleri algılamalarında birtakım farklılıklar olması beklenmektedir. Hofmann-Towfigh (2007), devlet, özel ve dini

okullara devam eden farklı yaştaki (11-21 yaş) ve cinsiyetteki (356 kız, 363 erkek) öğrencilerin değer algılarını incelemiştir. Bu çalışmada, özyönelim ve güç değer puanlarının yaşla birlikte yükseldiği; cinsiyet değişkeninde ise, *iyilikseverlik* boyutunda kızların, *güç* boyutunda ise erkeklerin daha yüksek puanlara sahip olduğu tespit edilmiştir. Gelişim dönemlerinin sonraki aşamalarında da, bireylerin değerleri algılamalarında bazı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Dilmaç ve arkadaşları (2008), 17-20 ve 21-24 yaş aralığındaki öğretmen adaylarında *özyönelim* değer boyutunda anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Aynı şekilde, Fırat ve Açıkgöz (2012), öğretmenlerin değer sistemlerine ilişkin çalışmalarında, *başarı*, *uyarılım* ve *uyma* değer boyutlarında yaş değişkeninin etkili olduğunu belirlemişlerdir. Öğrencilerin baba öğrenim durumları ve baba meslekleri değişkenleri ile değer grupları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Öğrenciler, çevrelerindeki insanlarda bulunmasını istedikleri özelliklere ilişkin olarak 34 farklı değerden bahsetmişlerdir. Öğrencilerin çevrelerindeki, insanlarda en fazla bulunmasını istedikleri değerler, *büyüklere saygı*, *dürüst ve güvenilir olma*, *yardımseverlik ve paylaşımcı olma* ve *sevgi, hoşgörülü olma* ve *anlayışlı olma*dır. Öğrencilerin çevrelerindeki insanlarda görmek istedikleri değerler sıralamasında, en düşük frekansa sahip olanlar ise, *kurallara uyma*, *alçakgönüllü olma* ve *sakin olma*dır. Oğuz (2012), öğretmen adaylarının en fazla evrensellik, yardımseverlik, güvenlik; en az ise uyarılım, hazcılık ve uyum değerlerine sahip olduklarını belirlemiştir. Tay, Durmaz ve Şanal (2013), değer eğitime yönelik çalışmada, öğrencilerin en fazla sevgi, saygı, aile, dostluk, para ve çalışkanlık değerlerini kullanırken; estetik, güvenilirlik, kültürel miras ve inanç en az kullanılan değerler olmuştur. Yiğittir (2010), ilköğretim öğrenci velilerin değer tercihleri ilgili çalışmada, velilerin çocuklarında en çok çalışkanlık, aile birliğine önem verme, bayrağa ve istiklal marşına saygı, vatanseverlik, sorumluluk, dürüstlük, doğruluk, saygı, yardımseverlik ve cesaret değerlerine öncelik verdiklerini tespit etmiştir. Bu değerlerden saygı, sevgi, dürüstlük, yardımsever, aile birliğine önem verme ve çalışkanlık değerleri bu çalışmada da öğrencilerce tercih edilmiştir. Yiğittir ve Öcal (2010), ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerine ilişkin çalışmalarında, öğrencilerin en fazla tercih ettikleri değerlerin çevre temizliği, saygı, güzel söz ve davranış, dürüstlük, çalışkanlık, çevre duyarlılığı,

yardımseverlik, iyi insan olma, hoşgörü, doğa sevgisi ve güvenilirlik olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma bulguları ile Yiğittir ve Öcal'ın (2010) bulguları birbiri ile örtüşmektedir.

Bu araştırma ile göç ve parçalanmış aile olgusu mercek altına alınmıştır. İşgücü sebebiyle yurt dışına göç etmiş ailelerin çocuklarının dâhil edildiği bu çalışmada, çocuklar değer algısı bağlamında incelenmiştir. Göçlerin etkilerini ve parçalanmış aile olgusunun psiko-sosyal boyutlarını ele alan çalışmaların yapılması, daha kapsamlı veri edinilmesini sağlayabilir. Bu araştırma, Aksaray ilindeki bazı yerleşim birimleri ve öğrencilerin değer algıları ile sınırlıdır. Göç gibi uluslararası konuların hem ülke içerisinde, hem de farklı ülkelerden seçilecek örneklerle ve daha farklı boyutları içerecek şekilde çalışılması, ülkemizde ve dünyada göç olgusunun daha doğru anlaşılmasını sağlayabilir. Göç ilgili kavramların, ilgili bilim insanları tarafından doğru algılanması ve uygun yöntemler kullanılarak incelenmesi gereken bir alandır. Unutulmamalıdır ki her göç olayı, göç veren ve göçe maruz kalan yerlerde bireylerin topluma yeniden entegrasyonu anlamına gelmektedir. Sosyal bilgiler eğitiminin önemli amaçlarından birisi bireyin topluma entegrasyonudur. Toplumda uyumsuzluk doğuran ve büyük grupları ilgilendiren konuların, sosyologlar, sosyal bilimciler, psikologlar ve aynı zamanda sosyal bilgiler eğitimcileri tarafından da incelenmelidir. İyi insan ve iyi vatandaş yetiştirmek için, toplumdaki kaotik oluşumların ve çatışma alanlarının ortadan kaldırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aydın, M. Z. (2006). *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*. (2.Baskı). Ankara: Nobel yayıncılık.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (8.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Balat, G. U. & Dağal A. B. (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirutku, K. (2004). *Turkish adaptation of the portrait values questionnaire*. Unpublished manuscript. Middle East Technical University, Ankara.
- Dılmaç, B., Bozgeyikli, H. & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 65-92.
- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi. Cemil Öztürk (Editör) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırma Bir Yaklaşım (256–286). Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Erürker, B. (2007). *Aileye ve Parçalanmış Aileye Sahip 5-6 Yaş Çocuklarının Bilişsel İşlevlerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Fırat, N, Ş. & Açıkgöz, K. (2012). Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Değer Sistemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 422-435.
- Gömlüksiz, M.N. (2004, Kasım). Lise Öğrencilerinin Toplumsal Değerleri Benimseme Düzeyleri ve Bu Değerlerin Kazandırılmasında Karşılaşılan Güçlükler. *Değerler ve Eğitimi Uluslar Arası Sempozyumunda sunulmuş bildiri, İstanbul*.
- Güngör, E. (1998). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Haavisto, A. (2004). Factors associated with depressive symptoms among 18 year old boys: A prospective 10 year follow-up study. *Journal of Affective Disorders*, 83(2-3), 143-154.
- Hofmann-Towfigh, N. (2007). Do students' values change in different types of schools? *Journal of Moral Education*, 4(36), 453–473.
- Karakuş, S. (2003). Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Çocukların Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi ve Okul Başarısına Yansıması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (21.Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Scwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.
- Memiş, A. & Gedik, E. G. (2010). Sınıf öğretmenlerinin değer yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 123-145.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1309-1325
- Özbay, H. ve Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Özgüven, E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Prince-Gibson, E., & Schwartz, S. H. (1998). Value Priorities and Gender. *Social Psychology Quarterly*, 61(1), 49–67.
- Rokeach, M. (1979). *Beliefs, attitudes, and values*. San Francisco: JosseyBass Inc. Publishers.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Schwartz H. S., Melech, G., Lehmann, A., Burgess S., Haris, M. & Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 32(5), 519-542.
- Schwartz, S. H. (2004). Robustness and fruitfulness of a theory of universals in individual human values. In A. Tamayo & J. Porto (Eds.), *Valores e Trabalho [Values and Work]*. Brasilia: Editora Universidade de Brasilia.
- Tay, B., Durmaz, Z, F. & Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93.
- Uşaklı, H. (2013). Eşinden ayrılmış annelerin görüşü açısından çocuklarının sorunları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 195-208
- Yapıcı, A. & Zengin, S. (2003). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 173-206.
- Yavuzer, H. (1990). *Ana Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, E. (2013). *Dış göçler sebebiyle parçalanmış aile çocuklarının değer algularının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19), 207-223
- Yiğittir, S. & Öcal A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 408-416.

SUMMARY

The phenomenon of broken family is increasing rapidly in our society. The breakup of families raises other psycho-social problems. This study aimed to determine the

perceived values of separated children whose parents emigrated from Aksaray city center or from its villages for various reasons. The sample of this study consisted of middle school students enrolled in different public schools that are located in the center of Aksaray city. The participants were selected by using a non-random sampling technique of purposeful sampling. The sample of this study included 122 middle school students (aged between 11-15) enrolled in seven different public middle schools.

In this study, mixed design research methodology was used to analyze quantitative and qualitative data. The quantitative data was gathered by using the "Portrait Values Scale" (PVS) developed by Schwartz and his colleagues (2001). The quantitative data were assessed with the Statistical Package for the Social Science (SPSS 18.0) software. T-test was administrated to define the relationship between gender and students' scores. One-way ANOVA analysis was performed to define the relationship between ages, grades, parents' education level and parents' occupation. Qualitative data was gathered by having students write down their ideas as a response to an open ended question. The data were classified to content analysis according to Schwartz' value classification. Values determined in the content analysis were joined under values groups.

The quantitative findings of this study showed that security, universality, conformity, benevolence, were among the most frequent perceived values while power, hedonism, and stimulation, were among the least frequent ones. In addition, there was a statistically significant difference between power, universality, benevolence, security and conformity scores of students in terms of their gender. In the value group of power, male students outperformed than female students; and in the value groups of universality, benevolence, conformity, and security female students outperformed than male students. However, there was not any statistical significance between traditionalism, self-direction, stimulation, hedonism and achievement scores of students in terms of their gender. Besides, hedonism scores of students differed significantly in term of their age periods (10-11, 12-13, 14+). The correlation between value group scores and portrait values scale scores were not statistically significant in terms of students' grade levels, their fathers' education levels and their fathers' occupations.

The qualitative findings of the study showed that students were willing to see 34 different values in the people around them. Among them, the following values were mostly preferred by these students: respecting elders, honesty, being dependable, helpfulness, love, tolerance, being understanding. In contrast, the following were among the least frequent values for the students: obeying the rules, being modest, and calmness. Findings in this study support the findings of Prince Gibson & Schwartz (1998) ve Memiş ve Gedik (2010) related to value tendency.

Ek 1. Öğrencilerin Portre Değerler Ölçeğindeki maddelere vermiş oldukları cevaplar

No	Maddeler	Bana hiç benzemiyor	Bana benzemiyor	Bana çok az benziyor	Bana az benziyor	Bana benziyor	Bana çok benziyor	\bar{X}
2	Benim için zengin olmak önemlidir. Çok param ve pahalı şeylerim olsun isterim.	37,7	13,9	19,7	13,1	6,6	9,9	2.64
17	İşin başında olmak ve başkalarına ne yapacaklarını söylemek benim için önemlidir. İnsanların benim söylediklerini yapmalarını isterim.	24,6	9,8	19,7	15,6	13,1	17,2	3.34
39	Her zaman kararları veren kişi olmak isterim. Lider olmaktan hoşlanırım.	28,7	7,4	7,4	16,4	18,9	21,3	3.53
4	Benim için yeteneklerimi göstermek çok önemlidir. İnsanların yaptıklarına hayran olmasını isterim	9,0	2,5	12,3	13,1	23,0	40,2	4.59
13	Çok başarılı olmak benim için önemlidir. İnsanlar üzerinde iyi izlenim bırakmaktan hoşlanırım.	5,7	4,1	4,9	11,5	14,8	59,0	5.02
24	Hırslı olmanın önemli olduğunu düşünürüm. Ne kadar yetenekli olduğumu göstermek isterim.	17,2	8,2	9,0	9,0	24,6	32,0	4.11
32	Hayatta başararak öne geçmek benim için önemlidir. Başkalarından daha iyi olmaya çalışırım.	2,5	3,3	9,8	9,8	22,1	52,5	5.03
10	Eğlenmek için her fırsatı kollarım. Zevk veren şeyleri yapmak benim için çok önemlidir.	9,8	6,6	10,7	11,5	14,8	46,7	4.55
26	Hayattan zevk almak benim için önemlidir. Kendimi 'şımartmaktan' hoşlanırım.	34,4	6,6	7,4	17,2	18,0	16,4	3.27
37	Hayattan zevk almayı gerçekten isterim. İyi zaman geçirmek benim için çok önemlidir.	5,7	,8	4,1	9,0	19,7	60,7	5.18
6	Hayatta pek çok farklı şey yapmanın önemli olduğunu düşünürüm. Her zaman deneyecek yeni şeyler ararım.	2,5	,8	16,4	22,1	25,4	32,8	4.66
15	Risk almaktan hoşlanırım. Her zaman macera	32,8	4,9	11,5	17,2	17,2	16,4	3.30

	peşinde koşarım.								
30	Sürprizlerden hoşlanırım. Heyecan verici bir yaşamımın olması benim için önemlidir.	4,1	3,3	5,7	9,8	29,5	47,5	5,00	
1	Yeni fikirler bulmak ve yaratıcı olmak benim için önemlidir. İşleri kendime özgü, orijinal yollarla yapmaktan hoşlanırım.	1,6	,8	7,4	13,9	36,9	39,3	5,02	
11	Yaptığım işler hakkında kendi basıma karar vermek benim için önemlidir. Faaliyetlerimi seçip planlarken özgür olmaktan hoşlanırım.	14,8	9,8	12,3	18,9	21,3	23,0	3,91	
22	Her şeyle ilgili olmanın önemli olduğunu düşünür, Her şeyi merak etmekten ve anlamaya çalışmaktan hoşlanırım.	4,1	1,6	13,9	15,6	34,4	30,3	4,66	
34	Bağımsız olmak benim için önemlidir. Kendi ayaklarım üzerinde durmak isterim.	9,0	3,3	9,0	4,9	23,0	50,8	4,82	
3	Dünyada herkesin eşit muamele görmesinin önemli olduğunu düşünürüm. Hayatta herkesin eşit fırsatlara sahip olması gerektiğine inanırım.	5,7	2,5	9,8	9,8	19,7	52,5	4,93	
8	Kendimden farklı olan insanları dinlemek benim için önemlidir. Onlarla aynı fikirde olmadığım da bile onları anlamak isterim.	5,7	,8	7,4	13,9	19,5	42,6	4,89	
19	İnsanların doğayı korumaları gerektiğine gönülden inanırım. Çevreye bakıp güzelleştirmek benim için önemlidir.	1,6	2,5	5,7	8,2	19,7	62,3	5,29	
23	Dünyadaki bütün insanların uyum içinde yaşaması gerektiğine inanırım. Dünyadaki bütün gruplar arasında barışın güçlenmesi benim için önemlidir.	6,6	5,7	4,1	8,2	29,5	45,9	4,86	
29	Herkese, hatta hiç tanımadığım insanlara bile adil muamele yapılmasını isterim. Toplumdaki zayıfları korumak benim için önemlidir.	9,8	2,5	13,1	12,3	27,0	35,2	4,50	
40	Doğaya uyum sağlamak ve onla kaynaşmak benim için önemlidir. İnsanların doğayı değiştirmemesi gerektiğine inanırım.	7,4	4,1	5,7	11,5	18,0	53,3	4,87	
12	Çevremdeki insanlara yardım etmek benim için çok önemlidir. Onların iyiliği için uğraşmak isterim.	2,5	3,3	4,1	6,6	15,6	68,0	5,34	
18	Arkadaşlarıma sadık olmak benim için önemlidir. Kendimi yakın olan insanlara adanmak isterim.	6,6	4,1	13,1	5,7	21,3	49,2	4,79	
27	Başkalarının ihtiyaçlarına cevap vermek benim için önemlidir. Tanıdıklarına destek olmaya çalışırım.	9,8	3,3	4,9	8,2	23,0	50,8	4,84	
33	İnsanları bağışlamak benim için önemlidir. İçlerindeki iyi yanları görmeye ve kin gütmemeye çalışırım.	19,7	4,9	8,2	5,7	18,9	42,6	4,27	
9	Sahip olduğumdan daha fazlasını istememenin önemli olduğunu düşünür. İnsanların sahip olduklarıyla yetinmeleri gerektiğine inanırım.	11,5	4,9	10,7	18,0	16,4	38,5	4,39	
20	Dini inanç benim için önemlidir. Dininin gereklerini yerine getirmek için çok çaba harcarım.	3,3	,8	5,7	2,5	12,3	75,4	5,46	
25	İşleri geleneksel yollarla yapmanın en iyisi olduğunu düşünürüm. Öğrendiğim gelenek ve görenekleri	8,2	6,6	8,2	11,5	33,6	32,0	4,52	

	devam ettirmek benim için önemlidir.								
38	Alçakgönüllü ve kibirsiz olmak benim için önemlidir. Dikkatleri üzerime çekmemeye çalışırım.	24,6	4,1	14,8	9,0	12,3	35,2	3,86	
7	İnsanların kendilerine söylenenleri yapmaları gerektiğine inanırım. İnsanların her zaman, hatta başkaları izlemiyorken bile, kurallara uymaları gerektiğini düşünürüm.	4,1	3,3	16,4	9,8	24,6	41,8	4,73	
16	Her zaman uygun şekilde davranmak benim için önemlidir. İnsanların yanlış diyeceği şeyleri yapmaktan kaçınmak isterim.	7,4	7,4	4,1	7,4	20,5	53,3	4,86	
28	Ana-babama ve yaşlı insanlara her zaman saygı göstermem gerektiğine inanırım. Benim için itaatkâr olmak önemlidir.	10,7	2,5	6,6	3,3	9,8	67,2	5,01	
36	Başkalarına karşı her zaman nazik olmak benim için önemlidir. Başkalarını hiçbir zaman rahatsız ve huzursuz etmemeye çalışırım.	9,8	4,9	4,9	8,2	16,4	55,7	4,84	
5	Benim için güvenli bir çevrede yaşamak önemlidir. Güvenliliği tehlikeye sokabilecek her şeyden kaçınırım	4,1	3,3	6,6	8,2	21,3	56,6	5,09	
14	Ülkemin güvende olması benim için çok önemlidir. Devletin içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı uyanık olması gerektiğini düşünürüm.	5,7	,8	9,0	10,7	19,7	54,1	5,00	
21	Eşyaların düzenli ve temiz olması benim için önemlidir. Ortalığın dağınık ve kirli olmasından hiç hoşlanmam	3,3	2,5	4,1	7,4	18,0	64,8	5,29	
31	Hastalanmaktan kaçınmak için çok çaba gösteririm. Sağlıklı olmak benim için önemlidir.	3,3	2,5	4,1	5,7	13,1	73,3	5,37	
35	Sosyal düzenin korunması benim için önemlidir.	,8	,8	4,9	8,2	27,9	57,4	5,34	